

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN DERSLERDE TEKNOLOJİNİN KULLANILMASINA YÖNELİK FARKINDALIKLARININ BAKIM DAVRANIŞLARIYLA İLİŞKİSİ: KESİTSEL BİR ÇALIŞMA

The Relationship between Nursing Students' Awareness of Using Technology in Lessons and Their Care Behaviors: A Cross-Sectional Study

Ahmet ÖZDEMİR¹ Remziye CİCİ² Ayla GÜLLÜ³

¹Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Kahramanmaraş

²Hitit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çorum

³Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hatay

Geliş Tarihi / Received: 10.11.2021

Kabul Tarihi / Accepted: 10.02.2022.

ÖZ

Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin derslerde teknolojinin kullanılmasına yönelik farkındalıklarının bakım davranışlarıyla ilişkisini belirlemek amacıyla planlandı. Kesitsel türdeki çalışmanın örneklemini, Türkiye’de yer alan iki farklı üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi hemşirelik bölümü 2., 3. ve 4. sınıflarında öğrenim gören 544 öğrenci oluşturdu. Verilerin toplanmasında “Tanıtıcı Bilgi Formu”, “Derslerde Teknolojinin Kullanılmasına Yönelik Farkındalık Ölçeği” ve “Bakım Davranışları Ölçeği-24” kullanıldı. Çalışmada, teknolojik farkındalık puanı kuzey bölgede 79.48 ± 12.86 , güney bölgede de 77.38 ± 13.46 olarak saptandı. Bakım davranışı toplam puanı ise kuzey bölgede 5.03 ± 0.81 ve güney bölgede 5.01 ± 0.74 olarak belirlendi. Kuzey bölgede bulunan öğrencilerin teknolojik farkındalıkları ile bakım davranışı puanı arasında bir ilişki saptanmazken ($r = 0.094$, $p > 0.01$), güney bölgede bulunan öğrencilerin teknolojik farkındalıkları ile bakım davranışı alt boyutları arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki saptandı ($r = 0.259$, $p < 0.01$). Öğrencilerin teknolojik farkındalıklarının ve bakım davranışlarının yüksek olduğu ancak sadece güney bölgedeki öğrencilerinin teknolojik farkındalıkları ile bakım davranışı arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu belirlendi.

Anahtar kelimeler: Bakım, Bakım davranışı, Hemşirelik öğrencileri, Teknolojik farkındalık.

ABSTRACT

This study was planned to determine the relationship between nursing students' awareness of using technology in lessons with their care behaviors. The sample of the descriptive study consisted of 544 students studying in the 2nd, 3rd and 4th grades of the Nursing Department of the Faculty of Health Sciences of two different universities in Turkey. In the collection of data "Introductory Information Form", "Awareness Scale for Using Technology in Lessons" and "Care Behaviors Scale-24" were used. In the study, the technological awareness score was determined as 79.48 ± 12.86 in the northern region and 77.38 ± 13.46 in the southern region. The total caregiving behavior score was detected as 5.03 ± 0.81 in the northern region, and 5.01 ± 0.74 in the southern region. While there was no relationship between the technological awareness of students in the northern region and the score of care behavior ($r = 0.094$, $p > 0.01$), a weak positive correlation was found between the technological awareness of students in the southern region and the care behavior sub-dimensions ($r = 0.259$, $p < 0.01$). It was determined that students' technological awareness and care behaviors are high, but there was a positive relationship between the technological awareness of students in the south region and their care behavior.

Keywords: Care, Care behavior, Nursing students, Technological awareness.

GİRİŞ

Bakım; korumak, yardım etmek, sevgi beslemek, düşünmek, özen göstermek ve empati kurmak anlamına gelmektedir (Khresheh, Barclay, ve Shoqirat, 2019; Lukmanulhakim, Afriyani, ve Haryani, 2019; Warshawski, Itzhaki, ve Barnoy, 2018). Hemşirelik ise bakım bilimi olduğundan bakım; hemşire-hasta etkileşimi sürecinde ve bağlamında sergilenen bilgi, tutum ve beceriler dâhil olmak üzere bir dizi davranış olarak da tanımlanabilmektedir (Leyva, Peralta, Tejero, ve Santos, 2015). Bakım verme ise, hemşirelerin mesleki bilgi, beceri ve yeteneklerini kullandığı, özerk olarak karar verdiği, tüm hemşirelerden beklenen ve istenen, temel fonksiyon ve hemşireliğin özü olarak kabul edilmektedir (Khresheh vd., 2019; Warshawski vd., 2018). Bakım davranışı, kaliteli sağlık hizmetlerinin sunulmasını, hasta-hemşire arasındaki ilişkinin güçlendirilmesini ve sağlık çalışanlarının memnuniyetinin artırılmasını sağlanması açısından hemşirelik uygulamasından ayrılmaz bir kavramdır (Fenizia, Navarini, Scollo, Gambera, ve Ciccozzi, 2020; Leyva vd., 2015).

Bakım verme hemşirelerde olduğu gibi geleceğin potansiyel hemşireleri olan hemşirelik öğrencilerinden de beklenen ve istenen bir yetkinliktir. Hemşirelik öğrencilerinin eğitim süreçleri içerisinde kazandıkları bilgi ve deneyimlerinin, hemşirelik bakımı ve uygulamalarına yönelik rollerini benimsemelerinde ve sorumluluk üstlenmelerinde etkili olduğu bilinmektedir (Gülengün, Adana, Funda, Akyıl, ve Taşkiran, 2018). Bu nedenle hemşirelik öğrencilerinin profesyonel bakım veren hemşireler olarak yetiştirilmesi ve hemşirelik eğitiminin öğrencilerin bakım davranışlarını beslemesi ve geliştirmesi gerekmektedir (Fenizia vd., 2020; Warshawski vd., 2018). Bilim ve teknolojiye paralel olarak öğrenci başarısının artırılabilmesi ve öğrenilen bilgilerin hayata geçirilebilmesi için eğitim ortamlarının düzenlenmesi ve yeni uygulamalarla zenginleştirilmesi gerekmektedir (Harerimana ve Mtshali, 2020). Özellikle hemşirelik eğitiminde teknoloji ve bilimden yararlanmak öğrenmeyi artırarak bakım hizmetinin kalitesini artıracaktır (Fawaz, Hamdan-Mansour, ve Al Tassi, 2018; Şahin, Yavan, Demirhan, Aydın, ve Yeşilçınar, 2020). Yapılan çalışmalar da bunu destekler niteliktedir. Herron, Powers, Mullen, ve Burkhart (2019) 165 hemşirelik öğrencisi ile yaptığı çalışmada bir gruba yazılı vaka çalışması, diğer gruba da aynı vaka çalışmasının simülasyonu verilmiştir. Simülasyon grubunun (n:80) öğrendiklerini hasta senaryosuna daha iyi uyguladıkları ve soruları doğru cevaplama oranlarının daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Başka bir çalışmada Choi, Lee, Jeon, ve Kim (2020) bilgisayar simülasyonu tabanlı interaktif iletişim eğitim programının hemşirelik öğrencilerinde iletişim bilgisi ve öğrenme öz yeterliliğini artırdığını saptamışlardır. Teknolojinin kullanımı ile beraber eğitimin niteliğinin

artması için öğrencilerin bilgileri yapılandırabilmeleri ve öğrenme sorumluluklarının da farkında olmaları gerekmektedir (Hussein, Daoud, Alrabaiah, ve Badavi, 2020). Farkında olmak olumlu tutum geliştirilmesini sağlar ve değişim için çok önemlidir. Yapılan çalışmalar ışığında eğitim hayatlarında teknoloji kullanımının önemini fark eden hemşirelik öğrencilerinin gelecekte meslek hayatlarındaki bakım davranışlarına teknolojik gelişmeleri aktarabilecekleri düşünülmektedir.

Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin derslerde teknolojinin kullanılmasına yönelik farkındalıklarının bakım davranışlarıyla ilişkisini belirlemek amacıyla planlandı.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmanın Tipi

Kesitsel türde yapılan bu çalışma, Ağustos-Eylül 2020 tarihleri arasında Türkiye'nin kuzey ve güneyinde yer alan iki farklı üniversitenin hemşirelik bölümü öğrencileri ile gerçekleştirildi. Bu bölümlerde toplam 905 hemşirelik öğrencisi eğitim görmektedir. Her iki bölümde dersler Data Show Projector ile işlenmekte ve simülasyon laboratuvarı bulunmamaktadır. Birinci sınıf öğrencileri henüz uygulama dersi almadıkları için çalışma dışı bırakıldı. Bu nedenle çalışmanın evrenini iki fakültenin hemşirelik bölümü 2., 3. ve 4. sınıflarında eğitim gören 726 hemşirelik öğrencisi oluşturdu. Minimum örneklem büyüklüğü 0.05 güç analizi ile 308 öğrenci olarak belirlendi. Çalışma, gönüllü olmayan öğrenciler hariç tutularak 544 öğrenci ile tamamlandı ve anketin cevaplama oranı %75 olarak bulundu.

Veri Toplama Araçları ve Veri Toplama

Veriler Covid-19 (yeni tip corona virüs hastalığı) pandemisi önlemleri doğrultusunda derslerin uzaktan yürütülmesinden dolayı web tabanlı anket uygulaması ile toplandı. Veri toplamada tanıtıcı bilgi formu, öğrencilerin teknoloji farkındalığını belirlemeye yönelik "Derslerde Teknolojinin Kullanılmasına Yönelik Farkındalık Ölçeği" ve bakım davranışlarının etkilenip etkilenmediğini anlamaya yönelik olarak da "Bakım davranışı Ölçeği-24" kullanıldı. Öğrencilere anket formu gönderilmeden önce çalışmanın amacı açıklandı. Öğrencilerin çalışmaya katılıp katılmayacakları sorgulanıp gönüllü olanlar çalışmaya dâhil edildi.

1. Tanıtıcı Bilgi Formu: Formda öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerinin yanı sıra derslerde teknolojik materyal kullanma durumunu, kullanılan materyallerin yeterliliği ve bakım kalitesine etkisini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

2. Derslerde Teknolojinin Kullanılmasına Yönelik Farkındalık Ölçeği: Dağtekin ve Altun tarafından 2016 yılında geliştirilmiş olan ölçek, 22 maddeden oluşmaktadır. Kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, karasızım, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum şeklinde 5’li likert tipteki ölçek 2 faktörlü geçerli ve güvenilir bir ölçektir. Ölçekten en düşük 22 en yüksek 110 puan alınmaktadır. Ölçeğin 17, 18, 19, 20, 21, 22. Soruları olumsuz ifade içerdiğinden ters kodlanmalıdır. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0.85 olarak hesaplandı (Dağtekin ve Artun, 2016). Bizim çalışmamızda ise Cronbach iç tutarlılık katsayısı 0.90 olarak bulundu.

3. Bakım Davranışları Ölçeği-24: Wolf ve arkadaşları tarafından geliştirilen ve Wu ve arkadaşları tarafından yapılandırılan ölçek hemşirelik bakım sürecini değerlendirmek amacıyla tasarlanmıştır (Wolf, Giardino, Osborne,, ve Ambrose, 1994; Wu, Larrabee, ve Putman, 2006). Ölçeğin Türkiye’deki güvenilirlik çalışmaları Kurşun ve Kanan (2012) tarafından yapılmıştır. Ölçek hemşirelerin kendilerini değerlendirmeleri ve hastaların bakım algılarını karşılaştırmak amacıyla kullanılmaktadır. Ölçek 24 maddeden ve 4 alt gruptan oluşmaktadır. Alt gruplar; güvence (16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24), bilgi-beceri (9, 10, 11, 12, 15), saygılı olma (1, 3, 5, 6, 13, 19) ve bağlılıktır (2, 4, 7, 8, 14). Ölçek 6’lı likert tiptedir (1=asla, 2=hemen hemen asla, 3=bazen, 4=genellikle, 5=çoğu zaman, 6=her zaman). Ölçek puanlarının hesaplanmasında tüm maddelerin toplam puanları 24’e bölünür ve toplam ölçek puanı bulunur (1-6 arasında). Alt boyut puanları ise; alt boyutlarda yer alan maddelerin puanlarının toplanması ve elde edilen sonucun madde sayısına bölünmesi ile bulunur (1-6 arasında). Alt boyut ve toplam ölçek puanı arttıkça hemşirelerin bakım davranışları algı düzeyleri artmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ölçek toplamında hastalar için 0.97 hemşireler için ise 0.96 bulunmuştur. Alt boyutlarda ise hastalar için 0.89-0.93, hemşireler için 0.81-0.94 değerleri arasında bulunmuştur (Kurşun ve Kanan, 2012). Bu çalışmada ise Cronbach iç tutarlılık katsayısı ölçek toplamı için 0.95 ve alt boyutlarında ise 0.82-0.89 değerleri arasında bulundu.

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin analizleri IBM SPSS 25.0 istatistik paket programında yorumlandı. Sosyo-demografik verileri değerlendirmek amacıyla sayı, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma gibi tanımlayıcı istatistikler kullanıldı. Bağımsız gruplarda t testi, ki kare testi gibi temel istatistiksel yöntemler ve teknolojik farkındalık ile bakım davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla korelasyon ve regresyon analizleri kullanıldı. Elde edilen veriler %95 güven aralığı ve 0.05 anlamlılık düzeyinde değerlendirildi.

Çalışmanın Etik Yönü

Çalışmaya başlamadan önce Kahraman Maraş Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 04.03.2020 tarih ve karar No: 28 ile etik kurul onayı ve her iki bölgedeki üniversitelerin dekanlığından yazılı izinler alındı. Bunun ile beraber çalışma Helsinki İlkeleri'ne uygun olarak planlandı ve çalışmaya katılan öğrencilerden bilgilendirilmiş onamları alındı.

BULGULAR

Çalışmamızda öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı Tablo 1'de verildi. Kuzey bölgede bulunan üniversite öğrencilerinin %47.7'sinin 21-22 yaş arasında, %77.3'ünün kadın, %35.9'unun derslerde kullanılan materyali kısmen yeterli bulduğu, %54.1'inin kullanılan materyali gelecekte bakımda kullanıma uygun bulduğu ve %80.4'ünü kullanılan materyalin bakımın kalitesini artırdığını düşündüğü saptandı. Güney bölgede bulunan üniversite öğrencilerinin ise; %48.6'sının 19-20 yaş arasında, %72.4'ünün kadın, %11'inin derslerde kullanılan materyali yeterli bulduğu, %43.3'ünün kullanılan materyali gelecekte bakımda kullanıma uygun bulduğu ve %70.2'sinin kullanılan materyalin bakımın kalitesini artırdığını düşündüğü saptandı. İki bölgedeki üniversite öğrencileri arasında yaş, derste teknoloji materyal kullanımı, teknolojik materyalin yeterliliği, kullanılan materyalin gelecekte hasta eğitiminde kullanılması durumu ve materyalin bakımın kalitesini artırması konularında anlamlı farklılıklar saptandı ($p < 0.05$).

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerinin Karşılaştırılması (n=726)

Özellikler	Kuzey Bölgedeki Üniversite (n=255)		Güney Bölgedeki Üniversite (n=319)		p*	
	n*	%*	n*	%*		
Yaş	19-20	83	32.5	155	48.6	0.001
	21-22	122	47.7	145	45.5	
	23-24	42	16.4	17	5.3	
	25-28	8	3,1	2	0.6	
Cinsiyet	Kadın	197	77.3	231	72.4	0.117
	Erkek	58	22.7	88	27.6	
Sınıf	2.	92	36.1	111	34.8	0.891
	3.	84	32.8	104	32.6	
	4.	79	30.9	104	32.6	
Aile Gelir Durumu	Gelir giderden az	51	19.9	75	23.5	0.530
	Gelir gidere denk	168	66.0	205	64.3	
	Gelir giderden fazla	36	14.1	39	12.2	
Derste Teknolojik Materyal Kullanılıyor mu?	Evet	252	98.8	298	93.4	0.001
	Hayır	3	1.2	21	6.6	
Kullanılan Teknolojik Materyal Yeterli mi?	Hiç yeterli değil	45	17.6	63	19.7	0.001
	Yeterli değil	81	31.6	133	41.7	

	Kısmen yeterli	92	35.9	88	27.6	
	Yeterli	37	14.5	35	11.0	
Materyalleri Gelecekte Hasta Eğitiminde Kullanmayı Uygun Buluyor musunuz?	Evet	138	54.1	138	43.3	0.008
	Hayır	117	45.9	181	56.7	
Materyallerin Bakımın Kalitesini Artırdığını Düşünüyor musunuz?	Evet	205	80.4	224	70.2	0.005
	Hayır	50	19.6	95	29.8	

*:Chi-square test; n: Toplam sayı; p<0.05

Katılımcılardan kuzey bölgede bulunan üniversite öğrencilerinin teknolojik farkındalık puanlarının en düşük 39 en yüksek 108 olduğu, bakım davranışı toplam puanlarının da en düşük 1.04 ve en yüksek 6 olduğu saptandı. Güney bölgede bulunan üniversite öğrencilerinin ise teknolojik farkındalık ölçeğinden aldıkları en düşük puanın 24, en yüksek puanın da 106 olduğu, bakım davranışından alınan toplam puanlarının da en düşük 2.54 ve en yüksek 6 olduğu belirlendi. Kuzey bölgedeki öğrencilerin bakım davranışı ölçek alt boyutlarından güvence alt boyutu puanının en yüksek (5.10±0.85) ve güney bölgedeki öğrencilerin ise saygılı olma alt boyutu puanının en yüksek (5.04±0.79) olduğu saptandı (Tablo 2).

Tablo 2. Ölçeklerden Alınan Puanların Minimum Maksimum Değerleri

	Kuzey Bölgede Bulunan Üniversite		Güney Bölgede Bulunan Üniversite	
	Min-Max	$\bar{x} \pm Ss^*$	Min-Max	$\bar{x} \pm Ss^*$
Teknolojik Farkındalık Toplam Puanı	39-108	79.48±12.86	24-106	77.38±13.46
Bakım Davranışı Toplam Puanı	1.04-6	5.03±0.81	2.54-6	5.01±0.74
Güvence Alt Boyutu	1-6	5.10±0.85	2-6	5.03±0.78
Bilgi-beceri Alt Boyutu	1-6	5.02±0.89	2.40-6	5.00±0.81
Saygılı Olma Alt Boyutu	1.17-6	5.00±0.81	2.33-6	5.04±0.79
Bağlılık Alt Boyutu	1-6	4.96±0.90	2.40-6	4.97±0.79

Min-Max: Minimum-Maksimum; $\bar{x} \pm Ss^*$: Ortalama±Standart sapma.

Çalışmamızda kuzey bölgede bulunan üniversite öğrencilerinin teknolojik farkındalıkları ile bakım davranışı toplam puanı ya da alt boyutları arasında bir ilişki saptanmazken ($r = .094$, $p > 0.01$), güney bölgede bulunan üniversite öğrencilerinin teknolojik farkındalıkları ile bakım davranışı alt boyutları arasındaki korelasyon analizinde pozitif yönde zayıf bir ilişki saptandı ($r = .259$, $p < 0.01$) (Tablo 3).

Tablo 3. Üniversite Öğrencilerinin Teknolojik Farkındalıklarının Bakım Davranışına Etkisine İlişkin Korelasyon Analizi

	$\bar{x} \pm Ss^*$	1	2	3	4	5	6
Kuzey Bölgede Bulunan Üniversite							
1. Teknolojik Farkındalık	79.48±12.86	1					
2. Güvence	5.10±0.85	0.091	1				
3. Bilgi-Beceri	5.02±0.89	0.066	0.843**	1			
4. Saygılı Olma	5.00±0.81	0.091	0.875**	0.810**	1		
5. Bağlılık	4.96±0.90	0.101	0.831**	0.786**	0.875**	1	

	6. Bakım Davranışı Toplam	5.03±0.81	0.094	0.958**	0.913**	0.948**	0.926**	1
Güney Bölgede Bulunan Üniversite	1. Teknolojik Farkındalık	77.38±13.46	1					
	2. Güvence	5.03±0.78	0.210**	1				
	3. Bilgi-Beceri	5.00±0.81	0.247**	0.779**	1			
	4. Saygılı Olma	5.04±0.79	0.274**	0.833**	0.784**	1		
	5. Bağlılık	4.97±0.79	0.247**	0.247**	0.833**	0.923**	1	
	6. Bakım Davranışı Toplam	5.01±0.74	0.259**	0.943**	0.886**	0.948**	0.943**	1

**p<0.01

Yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonucunda, kuzey bölgede bulunan öğrencilerin teknolojik farkındalık ile bakım davranışı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptandı ($R=0.094$ $R^2=0.09$, $p>0.05$). Ancak güney bölgede bulunan üniversite öğrencilerinin teknolojik farkındalıkları ile bakım davranışı arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlendi ($R=0.247$, $R^2=0.067$, $p<0.01$). Buna göre teknolojik farkındalık bakım davranışını % 6.7 oranında etkilemektedir (Tablo 4).

Tablo 4. Üniversite Öğrencilerinin Teknolojik Farkındalığının Bakım Davranışına Etkisine İlişkin Regresyon Analizi

	Variant	B	Std. Error	β	t	p
Kuzey Bölgede Bulunan Üniversite	Sabit Değer	4.563	0.319		14.327	0.000
	Teknolojik Farkındalık	0.006	0.004	0.094	1.499	0.135
Güney Bölgede Bulunan Üniversite	Sabit Değer	3.844	0.252		15.255	0.000
	Teknolojik Farkındalık	0.015	0.003	0.247	4.544	0.000**

**p<0.01

TARTIŞMA

Kaliteli ve bütüncül bakımın sunulabilmesi için hemşirelerin gerekli bilgi ve beceriler ile donatılmaları ve eğitim sürecinde öğrencilerin de bunun farkında olarak eğitim hayatlarında teknoloji kullanımının önemini anlamaları gerekmektedir (Terkes, Çelik, ve Bektaş, 2019).

Çalışmamızda katılımcıların sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde çoğunlukla 19-22 yaş aralığında, kadın cinsiyette, ikinci sınıf öğrencisi ve daha önce hastaneye yatma deneyiminin olmadığı saptandı. Ayrıca derslerde teknolojik materyal kullanıldığı, öğrencilerin yaklaşık yarısının kullanılan teknolojik materyali yeterli gördüğü ve çoğunun kullanılan materyalin eğitimin kalitesini artırdığını düşündüğü belirlendi (Tablo 1).

Hemşirelik eğitiminin niteliğinin artması için öğrenen merkezli yaklaşıma dayanması gerekmekte ve aynı zamanda da öğrencilerin öğrendikleri bilgileri yapılandırabilmeleri ve sorumluluklarının farkında olmaları gerekmektedir (Hussein vd., 2020). Farkında olmak

değişim için çok önemlidir ve olumlu tutum geliştirilmesini sağlar. Bu çalışmada her iki bölgede yer alan hemşirelik öğrencilerinin de teknolojik farkındalık puanlarının ortalamasının üzerinde olduğu belirlendi (Tablo 2). Benzer şekilde Uysal, Yıldız, Dinçer, ve Eybek (2017) hemşirelik öğrencilerinin bilgisayar ve bilişim teknolojileri farkındalıklarını değerlendirdikleri çalışmada öğrencilerin %97.5'inin sağlıkta bilişim teknolojisinin önemli olduğunu düşündükleri belirtilmiştir. Tatlı vd. (2018) yapmış olduğu çalışmada ise öğrencilerin hemşirelere göre bilişim teknolojilerini daha fazla kullandığı saptanmıştır. Sharma, Oli, ve Thapa (2019) çalışmalarında da öğrencilerin %61.8'inin internetin sağlık kaynaklarına erişimde önemli olduğunu düşündükleri belirtilmiştir. Günümüz hemşirelik öğrencilerinin zengin bir bilgi ortamında yetiştikleri ve önceki kuşaklara göre teknolojik ürünlerin kullanımına daha yatkın oldukları göz önünde bulundurulduğunda eğitim programlarında teknolojik gelişmelere daha fazla ağırlık verilmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmada bakım davranışı toplam puanının her iki bölgede de 5'in üzerinde (en yüksek puan 6) yani oldukça yüksek olduğu saptandı (Tablo 2). Benzer şekilde Birimoğlu ve Ayaz (2015)'in 342 hemşirelik öğrencileri ile yaptığı çalışmada öğrencilerin bakım davranışı toplam puanları (5.23 ± 0.98) yüksek olarak saptanmıştır. Yine çalışmamız ile benzer şekilde Konuk ve Tanyer (2019)'in çalışmasında da öğrencilerin bakım davranışları puanları yüksek saptanmıştır. Bakım davranışı ölçek puanının çalışmada yüksek olarak saptanması öğrencilerin meslek heyecanları, bilgi, tutum ve beceri düzeylerinin yüksek olmasından kaynaklanmış olabilir.

Bu çalışmada kuzey bölgede yer alan üniversite öğrencilerinin teknolojik farkındalıkları ile bakım davranışı toplam puanı arasında bir ilişki saptanmazken ($p > 0.01$), güney bölgedeki öğrencilerin teknolojik farkındalıkları ve bakım davranışı toplam puanı arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki saptandı ($p < 0.01$) (Tablo 3). Ayrıca güney bölgedeki öğrenciler için teknolojik farkındalığın bakım davranışını %6.7 oranında etkilediği belirlendi. Çalışmada güney bölgesinden katılan öğrencilerin çoğunluğunun Z kuşağına (19-22 yaş arası) ait olmasından kaynaklı olarak bu farklılığın ortaya çıktığı düşünülmektedir (Tablo 4). Literatür incelendiğinde bilişim teknolojilerinin bir aracı olan bilgisayar kullanımı ile hasta bakımına katkı sağlanacağı ve hemşirelerin karar verme sürecini geliştirebileceği belirtilmektedir (Şahin vd., 2020). Teknolojiler, öğretim çıktılarını iyileştirmek, öğrencilerin hasta bakıma katılımını sağlamak ve hemşirelik eğitimini dönüştürmek için fırsatlar sunabilir. Bu nedenle hemşirelik

öğrencilerine dijital becerilerin öğretiminin sağlanması sağlık kuruluşlarında ve öğrenciler arasında dijital profesyonelliğin gelişimini artıracaktır.

Çalışmanın bazı sınırlılıkları mevcuttur. Bu sınırlılıklar, çalışmanın yalnızca iki üniversitenin hemşirelik bölümünde yapılmış olmasıdır. Çalışmadan elde edilen veriler bakımından genelleme yapılamaz.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmadan elde edilen bulgular hemşirelik öğrencilerinin çoğunluğunun derslerde kullanılan teknolojik materyallerin bakımın kalitesini artırdığını düşündüğü ve öğrencilerin teknolojik farkındalıklarının ve bakım davranışlarının yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca bulgular güney bölgede bulunan üniversite öğrencilerinin teknolojik farkındalıkları ile bakım davranışı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu da göstermektedir. Teknolojinin doğru ve yararlı kullanımı ve teknolojik farkındalık hem bakım ortamlarında hem de eğitimde önemlidir. Teknolojiyle günlük yaşam aktivitelerini desteklemek, iletişimi geliştirmek, hastalara eğitim vermek ve sağlık hizmetlerinin kullanımını sağlamak mümkündür. Sağlık sistemlerindeki bakımla ilgili eksiklikler teknolojinin yardımıyla giderilebilir. Çalışmamızda elde edilen bulgular ışığında; hemşirelik bilimini desteklemek için bakım ile teknoloji kullanımı arasındaki bağlantının sağlanması ve bakımda kullanılacak teknolojik yöntemlerin optimize edilmesi önerilmektedir.

Teşekkür

Çalışmaya katılan tüm öğrencilere teşekkür ederiz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırma Desteği

Çalışmayı maddi olarak destekleyen herhangi bir kişi ya da kuruluş yoktur.

KAYNAKLAR

- Birimoğlu, C., Ayaz, S. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin bakım davranışlarını algulamaları. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 2(3), 40-48.
- Choi, H., Lee, U., Jeon, Y. S., Kim, C. (2020). Efficacy of the computer simulation-based, interactive communication education program for nursing students. Nurse Education Today, 91, 104467. doi:10.1016/j.nedt.2020.104467
- Dağtekin N., Artun H. (2016). Derslerde teknolojinin kullanılmasına yönelik farkındalık ölçeği geliştirme çalışması. Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18(2), 686-705.

- Fawaz, M. A, Hamdan-Mansour, A. M., Al Tassi, A. (2018). Challenges facing nursing education in the advanced healthcare environment. *International Journal of Africa Nursing Sciences*, 9, 105–110. doi:10.1016/j.ijans.2018.10.005
- Fenizia, E., Navarini L., Scollo S., Gambera, A., Ciccozzi, M. (2020). A longitudinal study on caring behaviors of Italian nursing students. *Nurse Education Today*, (88), 104377: 1-6. doi:10.1016/j.nedt.2020.104377
- Gülengün, T., Adana, F., Funda, E., Akyıl, R. Ç., Taşkıran, N. (2018). Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçme nedenleri ile bakım davranışları algısı. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(3), 1-10.
- Harerimana, A., Mtshali, N. G. (2020). Using exploratory and confirmatory factor analysis to understand the role of technology in nursing education. *Nurse Education Today*, (92), 104490:1-9. doi:10.1016/j.nedt.2020.104490
- Herron, E. K., Powers, K., Mullen, L., Burkhart, B. (2019). Effect of case study versus video simulation on nursing students' satisfaction, self-confidence, and knowledge: A quasi-experimental study. *Nurse Education Today*, 79, 129-134. doi:10.1016/j.nedt.2019.05.015
- Hussein, E., Daoud, S., Alrabaiah, H., Badawi, R. (2020). Exploring undergraduate students' attitudes towards emergency online. *Children and Youth Services Review*, (119), 105699:1-6. doi:10.1016/j.childyouth.2020.105699
- Khresheh, R., Barclay, L., Shoqirat, N. (2019). Caring behaviours by midwives: Jordanian women's perceptions during childbirth. *Midwifery*, 74, 1-5.
- Konuk, T. G., Tanyer, D. (2019). Investigation of nursing students' perception of caring behaviors. *Journal of Caring Sciences*, 8(4), 191-197.
- Kurşun, Ş., Kanan, N. (2012). Bakım davranışları ölçeği-24'ün Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(4), 229-235.
- Leyva, E. W. A., Peralta, A. B., Tejero, L. M. S., Santos, M. A. (2015). Global perspectives of caring: An integrative review. *International Journal for Human Caring*, 19(4), 7-29.
- Lukmanulhakim, L., Afriyani, A., Haryani, A. (2019). Caring efficacy and nurse caring behavior in taking care of critical patients. *Jurnal Ners*, 14(1), 55-61. doi:10.20473/jn.v14i1.9664
- Sharma, S., Oli, N., Thapa, B. (2019). Electronic health-literacy skills among nursing students. *Adv Med Educ Pract*, 10, 527–532. doi:10.2147/amep.s207353
- Şahin, E., Yavan T., Demirhan, M., Aydın, M., Yeşilçınar, İ. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin bilgi ve iletişim teknolojilerine yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(22), 193-202.
- Tatlı, Z., Aydın, A., Şimşek, P., Özdemir, M., Gölbaşı, S., Karacan, S., Gürsoy, A., Gündüz, A. (2018). Hemşirelerin ve hemşirelik öğrencilerinin bilişim teknolojilerini kullanma durumları. *Ordu University Journal of Nursing Studies*, 1(1), 18-27.
- Terkes, N., Çelik, F., Bektaş, H. (2019). Determination of nursing students' attitudes towards the use of technology. *Japan Journal of Nursing*, 16(1), 17-74.
- Uysal, H., Yıldız, M., Dinçer, M., Eybek Z. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin bilgisayar ve bilişim teknolojileri hakkındaki farkındalıklarının değerlendirilmesi. *JAREN/Hemşirelik Akademik Araştırma Dergisi*, 3(3), 153-162.
- Warshawski, S., Itzhaki, M., Barnoy, S. (2018). The associations between peer caring behaviors and social support to nurse students' caring perceptions. *Nurse Education in Practice*, 31, 88-94. doi:10.1016/j.nepr.2018.05.009

Wolf, Z. R., Giardino, E. R., Osborne, P. A., Ambrose, M. S.(1994). Dimensions of nurse caring. Image. J Nurs Sch, 26(2), 107-111. doi:10.1111/j.1547-5069.1994.tb00927.x

Wu, Y., Larrabee, J. H., Putman, H. P.(2006). Caring behaviors inventory: A reduction of the 42-item instrument. Nursing Research, 55(1), 18-25. doi:10.1097/00006199-200601000-00003